

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU11

Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

I skrivelsen redogör regeringen för sin bedömning av de slutsatser och rekommendationer som Riksrevisionen lämnar i rapporten Miljöräddning vid stora olyckor till sjöss – sällanhändelser som kan få omfattande konsekvenser.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (S).

Behandlade förslag

Skrivelse 2025/26:121 Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss	5
Skrivelsen.....	5
Särskilt yttrande	10
Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss (S)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Skrivelsen.....	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss

Riksdagen lägger skrivelse 2025/26:121 till handlingarna.

Stockholm den 31 mars 2026

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Matheus Enholm (SD), Jörgen Berglund (M), Björn Söder (SD), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Hanna Westerén (S), Gulan Avcı (L), Erik Ezelius (S), Alexandra Anstrell (M), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Gustaf Göthberg (M), Markus Selin (S) och Ulf Holm (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksrevisionen har granskat den verksamhet inom Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Transportstyrelsen som rör miljöräddning till sjöss. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Miljöräddning vid stora olyckor till sjöss – sällanhändelser som kan få omfattande konsekvenser (RiR 2025:27). Riksdagen överlämnade Riksrevisionens rapport till regeringen den 23 oktober 2025. Regeringen återkom till riksdagen med skrivelsen Miljöräddning vid stora olyckor till sjöss (skr. 2025/26:121) den 12 februari 2026.

Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen. I bilagan finns en förteckning över de förslag som behandlas i betänkandet.

Inom ramen för ärendets beredning informerade Kustbevakningens generaldirektör Lena Lindgren Schelin med medarbetare utskottet den 22 januari 2026 om Riksrevisionens granskning. Vid utskottets sammanträde den 12 mars 2026 presenterade representanter för Riksrevisionen granskningsrapporten Miljöräddning vid stora olyckor till sjöss – sällanhändelser som kan få omfattande konsekvenser.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I Sverige behöver flera aktörer samarbeta och samordna sin verksamhet för att miljöräddningen till sjöss ska fungera effektivt. Riksrevisionen har därför valt att granska den verksamhet inom Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Transportstyrelsen som rör miljöräddning till sjöss. Riksrevisionens övergripande slutsats är att arbetet inte fullt ut är effektivt och att det finns brister både i de praktiska förutsättningarna för att kunna upprätthålla förmåga och i planering och förberedelser. Samtidigt noterar Riksrevisionen att det efter de senaste årens större olyckor finns en medvetenhet hos de granskade myndigheterna om vilka utmaningar som de behöver fokusera mer på. De rekommendationer som Riksrevisionen lämnar i rapporten riktar sig till regeringen, Kustbevakningen och Transportstyrelsen.

I skrivelsen redogör regeringen för sin bedömning av de slutsatser och rekommendationer som Riksrevisionen lämnar i rapporten. Regeringen anser att beredskapen för att hantera storskaliga utsläpp av skadliga ämnen till sjöss är förhållandevis omfattande i Sverige, relativt andra Östersjöstater. Vidare anser regeringen att de åtgärder som vidtagits för att stärka Sverige vid höjd beredskap även bidrar till att öka samhällets förmåga vid stora olyckor till sjöss under fredstid. Regeringen delar dock Riksrevisionens bedömning att det finns vissa förbättringsmöjligheter och har därför vidtagit åtgärder för att möjliggöra effektivare samverkan mellan berörda aktörer inom området. Regeringen anser att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad i och med skrivelsen.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.
Jämför det särskilda yttrandet (S).

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser

Riksrevisionen har granskat om staten arbetar effektivt med miljöräddning till sjöss. Granskningen har omfattat de sjöverkande myndigheter som genom sina uppdrag har en operativ roll vid miljöräddning till sjöss: Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Transportstyrelsen. Även regeringen har omfattats av granskningen. Riksrevisionens övergripande slutsats är att arbetet inte fullt ut är effektivt och att det finns brister både i de praktiska förutsättningarna för att kunna upprätthålla förmåga och i planering och förberedelser. Riksrevisionen noterar samtidigt att det efter de senaste årens större olyckor finns en medvetenhet hos myndigheterna om vilka utmaningar de behöver fokusera mer på.

Riksrevisionen konstaterar att Kustbevakningen behöver klargöra vilken förmåga myndigheten har inom miljöräddningstjänst och hur den ska upprätthållas och utvecklas. Enligt Riksrevisionens bedömning behöver Kustbevakningen inte ha alla resurser själv. Myndigheten behöver däremot vara tydlig med vilka uppgifter den kan lösa självständigt och vilka som behöver lösas genom resurssamverkan med andra aktörer. Riksrevisionen bedömer vidare att Kustbevakningens analyser av behov och risker bör kunna tas fram i anslutning till myndighetens arbete med risk- och sårbarhetsanalys. Detta arbete behöver samtidigt beakta omvärldsutvecklingen och fokusera på risker och sårbarheter kopplade till förmåga och aktuell behovsbild.

Riksrevisionen konstaterar att eftersom större fartygsolyckor är s.k. sällanhändelser är en fungerande övningsverksamhet extra viktig, eftersom övningar är det enda sättet att pröva den faktiska förmågan. Granskningen visar att det finns behov av att genomföra fler övningar med fokus på den samlade hanteringen av stora fartygsolyckor. Enligt Riksrevisionen genomförs sådana övningar sällan eftersom det i dag saknas en aktör med ett tydligt utpekat ansvar för den sortens övningar. Riksrevisionen bedömer att Kustbevakningen i nuläget inte har en sammanhållen övningsverksamhet men konstaterar att ett arbete pågår för att samla verksamheten och för att ta fram en övnings-

inriktning. Riksrevisionen konstaterar också att detta arbete behöver vidareutvecklas och stärkas och framhåller att ett led i detta är att stärka länken mellan övningsverksamhet som gäller fredstid och höjd beredskap.

Granskningen visar också att ingen av de tre sjöverkande myndigheterna i praktiken anser sig kunna tvinga en hamn att ta emot ett fartyg som söker en skyddad plats, vilket bidrar till osäkerhet hos berörda aktörer om hur de ska agera vid sådana situationer. Riksrevisionen bedömer att Transportstyrelsen bör ta ett större ansvar för samverkan när det gäller frågor om en skyddad plats. Myndigheten behöver också identifiera frågor som inte kan lösas genom samverkan och lyfta fram dessa till regeringen. Riksrevisionen konstaterar att vid en större olycka med miljökonsekvenser till sjöss måste flera aktörer arbeta tillsammans för en effektiv hantering. Riksrevisionen bedömer att det är väsentligt att det finns ett forum för gemensam utveckling och samordning. Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd (NSO) fyller i dag en sådan funktion, men det är Riksrevisionens bedömning att samverkansgruppen behöver formaliseras och styras tydligare.

Riksrevisionen konstaterar vidare att Kustbevakningen har en särskild utmaning vid höjd beredskap och ytterst krig eftersom myndigheten ska upprätthålla förmåga inom det civila försvaret och samtidigt ingå i det militära försvaret. Riksrevisionen antar att olycksrisken är större inför och vid höjd beredskap, eftersom risken för sabotage och direkta attacker då bör kunna öka. Riksrevisionen bedömer att det är viktigt att Kustbevakningen kan göra de avvägningar som krävs för att samtidigt kunna upprätthålla förmågan till miljöräddning och möta det militära försvarets behov.

Riksrevisionens rekommendationer till regeringen

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att följa upp att Kustbevakningens avvägning mellan uppgifter inom det civila och det militära försvaret gör det möjligt för myndigheten att upprätthålla förmågan till miljöräddning till sjöss i kris och krig. I detta sammanhang behöver särskilt förordningen (1982:314) om utnyttjande av Kustbevakningen inom Försvarmakten och förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap beaktas. Vidare rekommenderar Riksrevisionen regeringen att klargöra ansvaret för att hålla samman och delta i Nationell samverkansgrupp för oljeskadeskydd. Regeringen rekommenderas även att ge en myndighet i uppdrag att vara sammanhållande för övningar där Kustbevakningen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, länsstyrelser och kommunal räddningstjänst gemensamt övar hanteringen av stora fartygsolyckor med miljökonsekvenser till sjöss.

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser

Regeringen framhåller i skrivelsen att den delar Riksrevisionens bedömning att risken för olyckor med stora utsläpp av skadliga ämnen till sjöss har ökat

till följd av det försämrade säkerhetspolitiska läget och det stora antalet olje-transporter med äldre fartyg i Sveriges närområde. Enligt regeringen är det därför av stor betydelse att Sverige har god förmåga att bedriva miljöräddningstjänst till sjöss. Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och konstaterar att den ger ett betydelsefullt bidrag till det kontinuerliga arbetet med att stärka samhällets samlade förmåga inom området miljöräddningstjänst till sjöss.

Regeringen framhåller att den svenska beredskapen för att hantera olyckor bygger på flera aktörers samlade förmåga. Sverige deltar i flera internationella samarbeten inom miljöräddningstjänst, och det finns bl.a. även möjlighet att begära stödresurser från EU genom civilskyddsmekanismen och Europeiska sjösäkerhetsbyrån (European Maritime Safety Agency, Emsa). Genom internationella samarbeten stärks den gemensamma förmågan att hantera gränsöverskridande miljöhot. Enligt regeringen har Sverige, i jämförelse med andra länder runt Östersjön, betydande resurser och kompetens inom området.

Vidare framhåller regeringen att Sverige under de senaste åren har vidtagit flera åtgärder som stärkt samhällets generella beredskap för allvarliga olyckor och kriser. Regeringen lyfter fram flera exempel, bl.a. att samverkansforum har etablerats på lokal, regional, nationell och sektorsövergripande nivå, att samverkanskonferenser mellan berörda aktörer genomförs vid allvarliga olyckor och kriser och att arbete pågår hos ansvariga aktörer för att stärka deras beredskap och utveckla förmågan till ledning och samverkan. Inom ramen för NSO pågår därtill arbete med att ta fram ett nationellt stöd för beredskapsplanering när det gäller maritima olyckor med utsläpp av olja, och inom beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen pågår arbete med att tydliggöra ansvarsfördelning och roller mellan statliga och kommunala aktörer vid oljebekämpning i strandnära vatten och hamnområden. Utöver detta har regeringen vidtagit flera åtgärder som stärkt Sveriges förmåga att hantera händelser vid höjd beredskap, bl.a. genom att tillföra medel till det civila försvaret. Regeringen betonar även vikten av att de olika aktörerna bidrar till Försvarmaktens behov vid krig och samtidigt kan upprätthålla nödvändig förmåga inom det civila försvaret.

Regeringen bedömer sammantaget att Sveriges beredskap för att hantera konsekvenserna av storskaliga utsläpp av skadliga ämnen till sjöss är förhållandevis omfattande jämfört med andra Östersjöstater. Vidare bedömer regeringen att de åtgärder som vidtagits för att stärka Sverige vid höjd beredskap även bidrar till att öka samhällets förmåga under fredstid. Regeringen framhåller dock att den delar Riksrevisionens bedömning att det finns vissa förbättringsmöjligheter, bl.a. att samverkan mellan Kustbevakningen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen och andra berörda aktörer behöver förbättras så att omfattande olyckor kan hanteras mer effektivt och samordnat. Regeringen konstaterar samtidigt, i likhet med Riksrevisionen, att det pågår flera utvecklingsarbeten för att stärka förmågan inom området räddningstjänst till sjöss och att erfarenheter från de större olyckor som inträffat till sjöss på senare år beaktas i detta arbete.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer

I skrivelsen konstaterar regeringen att ansvaret för ledning vid miljöräddningstjänst till sjöss är väl definierat och bygger på flera aktörers samlade förmåga inom området. Enligt regeringen behöver den gemensamma planeringen och samordningen däremot utvecklas för att säkerställa att resurser och kompetenser från de olika samverkande aktörerna används på ett effektivt sätt. Regeringen anger att den därför har vidtagit flera åtgärder för att möjliggöra effektivare samverkan mellan berörda aktörer inom området. Regeringen har bl.a. i regleringsbrevet för 2026 för Myndigheten för civilt försvar beslutat att myndigheten ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att möjliggöra myndighetsgemensamma samverkansövningar inom räddningstjänst till sjöss samt vilka åtgärder som vidtagits inom ramen för arbetet inom samverkansforumet NSO. Regeringen anger därutöver att Regeringskansliet har gett en utredare i uppdrag att analysera förutsättningarna för att överföra huvudmannaskapet för flyg- och sjöräddningstjänsten från Sjöfartsverket till någon annan myndighet med räddningstjänstuppgifter (LI2025/01322). Syftet är bl.a. att stärka den svenska räddningsförmågan till sjöss och i luften. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2026. Regeringen har även i regleringsbrevet för 2026 gett Kustbevakningen och Sjöfartsverket i uppdrag att samarbeta och redovisa vilka åtgärder de har vidtagit för ett mer effektivt utnyttjande av statens maritima resurser. Åtgärderna ska redovisas i myndigheternas respektive årsredovisning för 2026.

Vidare konstaterar regeringen att det är viktigt att Kustbevakningen ges goda förutsättningar att i samverkan med berörda aktörer kunna genomföra effektiva miljöräddningsinsatser till sjöss. Regeringen föreslog därför i budgetpropositionen för 2026 en ökning av myndighetens anslag. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2025/26:F6U1, rskr. 2025/26:111). Enligt regeringen har myndigheten därmed fått utrymme att höja sin förmåga till sjöss såväl i fredstid som vid höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen konstaterar även att Försvarsmakten och Kustbevakningen har ett pågående arbete med att ta fram en ny överenskommelse som ska ge Kustbevakningen underlag till ändamålsenliga avvägningar vid planering av förmågan inom det civila försvaret till sjöss när myndigheteten samtidigt bidrar med resurser till Försvarsmakten vid krig. Myndigheterna ska slutredovisa arbetet i september 2026.

Regeringen framhåller att flera av de åtgärder som vidtagits för att stärka Sveriges förmåga att hantera händelser vid höjd beredskap även bidrar till att stärka samhällets samlade förmåga vid olyckor och kriser under fredstid. Bland annat tillfördes det civila försvaret i budgetpropositionen för 2026 ytterligare medel för åren 2026–2028. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2025/26:F6U1, rskr. 2025/26:111). Vidare hade beredskapsmyndigheterna under 2025 i uppdrag att säkerställa förmågan att agera proaktivt och handlingskraftigt vid hanteringen av såväl fredstida kris-situationer som vid krig och krigsfara. Regeringen framhåller därutöver det

övergripande arbetet med havsmiljöfrågor och vikten av havsregionalt samarbete, inte minst för Östersjön genom Helsingforskommissionen (Helcom). Internationella samarbeten är enligt regeringen även viktiga för att stärka beredskapen och samla regionala resurser vid större olyckor.

Sammantaget bedömer regeringen att de vidtagna och pågående åtgärderna inom området stärker samhällets miljöberedskap till sjöss. Regeringen avser att även framöver noggrant följa utvecklingen inom området samt vid behov vidta åtgärder för att berörda aktörer ska ges goda förutsättningar att på ett effektivt sätt kunna hantera stora miljöolyckor till sjöss. I och med denna skrivelse anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss. Riksrevisionens övergripande slutsats är att de sjöverkande myndigheternas arbete inte fullt ut är effektivt och att det finns brister både i de praktiska förutsättningarna för att kunna upprätthålla förmåga och i planering och förberedelser. Utskottet kan konstatera att regeringen delar Riksrevisionens bedömning att det finns vissa förbättringsmöjligheter för att stärka och möjliggöra effektivare samverkan mellan aktörer inom området. Eftersom risken för olyckor med stora utsläpp har ökat till följd av det försämrade säkerhetspolitiska läget och det stora antalet oljetransporter med äldre fartyg i Sveriges närområde instämmer utskottet i att det är betydelsefullt att Sverige även i fortsättningen har en god förmåga att bedriva miljöräddningstjänst till sjöss.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen lyfter fram ett flertal åtgärder som den har vidtagit och som syftar till att stärka samhällets generella beredskap för allvarliga olyckor och kriser och för att stärka Sveriges förmåga att hantera händelser vid höjd beredskap. Utskottet vill understryka vikten av regeringens fortsatta arbete för att säkerställa och utveckla samhällets förmåga att bedriva miljöräddningstjänst till sjöss, och anser att Riksrevisionens granskning är ett betydelsefullt underlag i detta arbete.

Utskottet kan avslutningsvis konstatera att inga motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse. Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Särskilt yttrande

Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss (S)

Peter Hultqvist (S), Johan Andersson (S), Hanna Westerén (S), Erik Ezelius (S) och Markus Selin (S) anför:

Utöver det som utskottet anför vill vi för egen del tillägga följande. Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss är ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet med att stärka Sveriges förmåga att bedriva miljöräddningstjänst till sjöss. I sin rapport pekar dock Riksrevisionen på oklarheter i hur Kustbevakningen vid höjd beredskap ska kunna förena och upprätthålla förmågan inom miljöräddning till sjöss att stödja och ställa resurser till Försvarsmaktens förfogande. Det finns även farhågor om att bemannings- och uthållighetsproblem kan riskera att påverka beredskapen till havs, särskilt vid större olyckor eller vid parallella insatser. Därmed vill vi understryka vikten av tydlighet i styrningen av Kustbevakningens uppdrag och i ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter. Förbättrad samordning, tydligare prioriteringar och långsiktig planering är viktigt för att säkerställa att Kustbevakningen kan utföra sitt samhällsviktiga uppdrag på ett hållbart sätt.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2025/26:121 Riksrevisionens rapport om miljöräddning vid stora olyckor till sjöss.